

Úvod do rozvrhování

14. února 2023

- 1 Rozvrh
- 2 Reálné problémy
- 3 Terminologie
- 4 Klasifikace rozvrhovacích problémů

Definice pojmu rozvrhování

- Rozvrhování

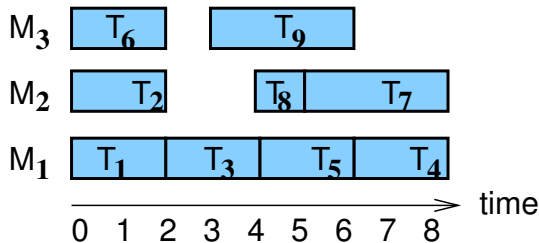
optimální alokace/přirazení zdrojů množině úloh v čase

- omezené množství zdrojů
- maximalizace zisku za daných omezení

- Stroj $M_i, i = 1, \dots, m$

úloha $T_j, j = 1, \dots, n$

Strojově orientovaný Ganttův diagram

Rozvrh:

- dán **umístěním úloh do konkrétního času a na konkrétní zdroje**, kde mají být úlohy prováděny

Úplný rozvrh:

- v rozvrhu jsou umístěny všechny úlohy ze zadání problému

Částečný rozvrh:

- některé úlohy ze zadání problému nejsou umístěny/přiřazeny

Konzistentní rozvrh:

- rozvrh, ve kterém jsou **splněna všechna omezení** kladená na zdroje a umístěné/přiřazené úlohy, např.
  - úloha je naplánována v čase, kdy je dostupná
  - na jednom stroji (s jednotkovou kapacitou) běží nejvýše jedna úloha

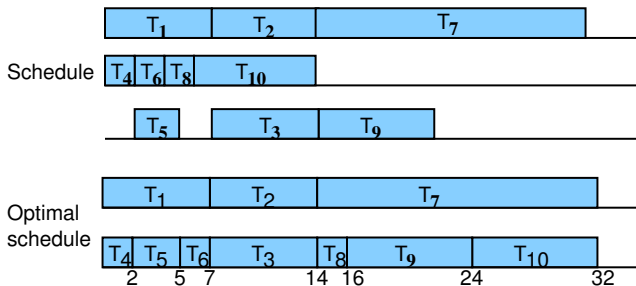
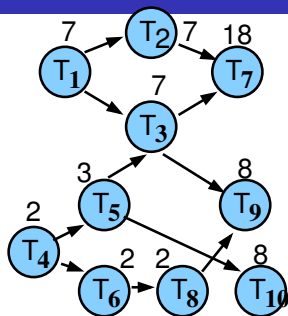
Konzistentní úplný rozvrh vs. konzistentní částečný rozvrh

Optimální rozvrh:

- umístění úloh na stroje je optimální vzhledem k zadanému optimalizačnímu kritériu, např.
  - $\min C_{max}$: makespan (čas dokončení poslední úlohy) je minimální

Příklad: montáž kola

- 10 úloh s danou dobou trvání
- Precedenční podmínky
  - úlohu lze provést až po provedení zadané množiny úloh
- Nepreemptivní úlohy
  - úlohy nelze přerušit
- Optimalizační kritéria
  - minimalizace makespan
  - minimální počet pracovníků

Reálný problém: rozvrhování sester v nemocnici

Jedná se o **problém rozvrhování zaměstnanců**

Požadavky na personál

- odlišný počet sester v pracovní dny a o víkendu
- menší nároky při obsazování nočních směn
- dodržení pravidel daných ze zákona
- preference zaměstnanců na pracovní dobu
- ...

Cíl

- určit přiřazení sester na směny
- splnění požadavků
- minimalizace ceny

	+ -		1					2					3					4										
2000 December	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S	M	T	W	T	F	S	S
A	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH	DH
B																												
C																												
D																												
E																												
F																												
G																												
H																												

- **Problém směřování vozidel (vehicle routing problem)**

- požadavky na doručení/vyzvednutí/doručení+vyzvednutí

- lokace, časová okna, hmotnost, objem

- vozidla, která musí tyto lokace obsloužit

- kapacita/objem vozidel, jedno/více depot vozidel

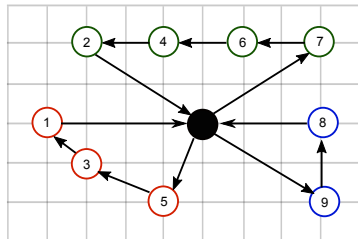
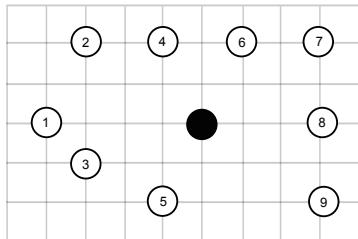
- stejná/různá vozidla

- optimalizace: počtu vozidel, vzdálenosti, ceny

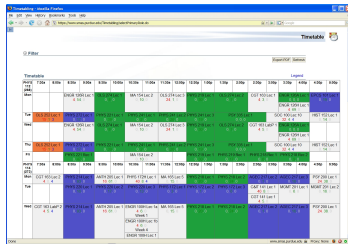
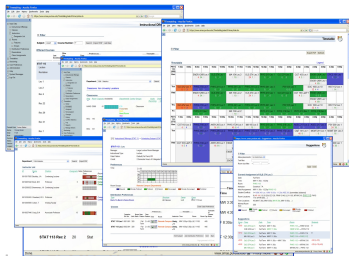
- **Statický vs. dynamický problém**

- problém dán předem vs. reakce na změny problému při realizaci řešení

- Spolupráce FI s firmou Wereldo

- Nalezení času a místnosti pro výuku předmětů na univerzitě
  - omezení kladena na umístění předmětů
    - optimalizace preferenčních požadavků na čas a místnosti
  - každý předmět má určeny své studenty (registrace, studijní obory)
    - minimalizace počtu překrývajících se předmětů pro všechny studenty
- Návrh, vývoj a používání systému UniTime
  - FI spolupracuje na návrhu a vývoji od 2001
  - primárně vyvinuto a používáno na Purdue University, USA
  - MU: používáno na 7 fakultách včetně FI
- International Timetabling Competition ITC 2019
  - reálné problémy z 10 různých univerzit po celém světě (UniTime data)

Scheduling ... rozvrhování/plánování

- alokace zdrojů za daných podmínek na objekty umístěných v časoprostoru tak, že je minimalizována celková cena daných zdrojů
- důraz je kladen **na uspořádání objektů**
  - precedenční podmínky
  - př. plánování výroby: stanovení pořadí operací, důležitost časových návazností operací
- *schedule* ... rozvrh
  - zahrnuje prostorové a časové informace

Timetabling ... rozvrhování

- alokace zdrojů za daných podmínek na objekty umístěných v časoprostoru tak, že jsou co nejlépe splněna zadaná kritéria
- důraz kladen **na konkrétní časové umístění objektů**
- často **vymezen předem časový horizont** (počet rozvrhovaných slotů)
  - př. školní rozvrhování: předmětům přiřazen čas a místo vyuuky
- *timetable* ... rozvrh
  - ukazuje, kdy a kde se budou události konat

Plánování (*planning*) někdy chápáno v dlouhodobějším horizontu

- krátkodobé podrobné rozvrhování + dlouhodobé obecné plánování
- např. plánování=vytvoření vhodné množiny úloh
  - tak aby bylo dosaženo zadaných cílůrozvrhování=přirazení úloh v čase na zdroje
  - tak aby byla minimalizována cena
- nebo dlouhodobé plánování zdrojů
  - tak abychom pokryli budoucí potřebyvs. krátkodobé rozvrhování úloh na zdroje
  - tak aby byly splněny aktuální požadavky

Plánování v umělé inteligenci (*AI planning*)

- vykonání posloupnosti akcí tak, abychom se dostali z počátečního stavu do koncového stavu
- př. plánování činností robota
  - počáteční stav v místnosti, cílový stav v místnosti, robot provede posloupnost akcí (např. přemístí předměty) tak, aby se dostal do cílového stavu
- lze chápat jako vytvoření vhodné množiny úloh jako u plánování (viz předchozí průsvitka)

Přednáška IV126 Umělá inteligence II

- zahrnut blok přednášek o plánování

Sequencing ... seřazení

- za daných podmínek:
konstrukce pořadí úloh, ve kterém budou prováděny
- *sequence ... posloupnost*
  - pořadí, ve kterém jsou úlohy prováděny
- př. pořadí automobilů na montážní linku

Rostering

- umístění zdrojů za daných podmínek do slotů s pomocí vzorů (*pattern*)
- *roster ... rozpis*
  - seznam jmen lidí, který určuje, které úlohy budou provádět a kdy
- př. rozpis sester v nemocnici, rozpis řidičů autobusů

- Stroje (zdroje, prostředky) $i = 1, \dots, m$
- Úlohy (aktivity) $j = 1, \dots, n$
- (i, j) operace nebo provádění úlohy j na stroji i
  - úloha se může skládat z několika operací
  - příklad: úloha 4 má tři operace s nenulovou dobou trvání $(2,4), (3,4), (6,4)$, tj. je prováděna na strojích 2,3,6
- Statické parametry úlohy
  - doba trvání p_{ij}, p_j : doba provádění úlohy j na stroji i
  - termín dostupnosti j (*release date*) r_j :
nejdřívější čas, ve kterém může být úloha j prováděna
  - termín dokončení (*due date*) d_j :
čas, do kdy by měla být úloha j nejpozději dokončena (preference)
vs. *deadline*: čas, do kdy musí být úloha j nejpozději dokončena (požadavek)
  - váha w_j : důležitost úlohy j relativně vzhledem k ostatním úlohám v systému
- Dynamické parametry úlohy
  - čas startu úlohy (*start time*) S_{ij}, S_j : čas zahájení provádění úlohy j na stroji i
  - čas konce úlohy (*completion time*) C_{ij}, C_j : čas, kdy je dokončeno provádění úlohy j na stroji i

Grahamova klasifikace $\alpha|\beta|\gamma$

používá se pro popis rozvrhovacích problémů

- α : charakteristiky stroje
  - popisuje způsob alokace úloh na stroje
- β : charakteristiky úloh
  - popisuje omezení aplikovaná na úlohy
- γ : optimalizační kritéria

<http://www.informatik.uni-osnabrueeck.de/knust/class/>

- složitost pro jednotlivé rozvrhovací problémy

Příklady:

- $P3|prec|C_{\max}$: montáž kola
- $Pm|r_j|\sum w_j C_j$: paralelní stroje

- Jeden stroj 1: $1 | \dots | \dots$
- Identické paralelní stroje P_m
  - m identických strojů zapojených paralelně (se stejnou rychlostí)
  - úloha je dána jedinou operací
  - úloha může být prováděna na libovolném z m strojů
- Paralelní stroje s různou rychlostí Q_m
  - doba trvání úlohy j na stroji i přímo závislá na jeho rychlosti v_i
  - $p_{ij} = p_j / v_i$
  - př. několik počítačů s různou rychlostí procesoru
- Nezávislé paralelní stroje s různou rychlostí R_m
  - stroje mají různou rychlost pro různé úlohy
  - stroj i zpracovává úlohu j rychlostí v_{ij}
  - $p_{ij} = p_j / v_{ij}$
  - př. vektorový počítač počítá vektorové úlohy rychleji než klasické PC

Multi-operační (*shop*) problémy

- Multi-operační (*shop*) problémy

- jedna úloha je prováděna postupně na několika strojích
  - úloha j se skládá z několika operací (i, j)
  - operace (i, j) úlohy j je prováděna na stroji i po dobu p_{ij}
  - příklad: úloha j se 4 operacemi $(1, j), (2, j), (3, j), (4, j)$

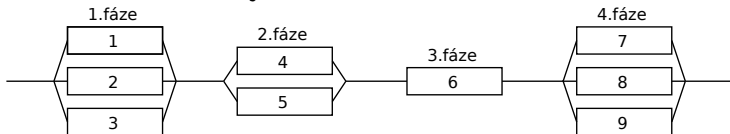
- Multi-operační problémy jsou klasické detailně studované problémy **operačního výzkumu**
- Reálné problémy ale často mnohem komplikovanější
  - využití znalostí o podproblémech nebo zjednodušených problémech a jejich řešících metodách

- *Flow shop Fm*

- multi-operační problém s m stroji v sérii
- každá úloha musí být prováděna na všech strojích
- úloha musí být prováděna na všech strojích ve stejném pořadí
  - nejdříve se úloha provádí na 1. stroji, pak na 2., ...

- *Flexible flow shop FFs*

- zobecnění *flow shop* problému
- s fází, každé fázi přísluší paralelní stroj
  - příklad: paralelní stroj 1.fáze: 1+2+3, paralelní stroj 2.fáze: 4+5, ...
- tj. multi-operační problém s s paralelními stroji
- úloha musí projít všemi fázemi ve stejném pořadí
  - nejprve se úloha provádí na paralelním stroji 1. fáze, pak na paralelním stroji 2. fáze, ...
- na paralelním stroji příslušejícím dané fázi může být úloha prováděna na libovolném stroji

- *Job shop Jm*

- multi-operační problém s m stroji
- pořadí provádění operací pro každou úlohu je předem určeno
  - doba zpracování úlohy na některých strojích může být nulová
- $(i, j) \rightarrow (k, j)$ určuje, že úloha j má být prováděna na stroji i dříve než na stroji k
příklad: $(2, j) \rightarrow (1, j) \rightarrow (3, j) \rightarrow (4, j)$

- *Open shop Om*

- multi-operační problém s m stroji
- doba zpracování úlohy na některých strojích může být nulová
- rozvrhovač určí, v jakém pořadí je úloha prováděna na strojích